

Upravno odločanje o zadržku zakonske vezi.

Dr. Štampihar Ivo.

Dr. Steska nas seznanja v letošnji prvi dvojni številki Slov. Pravnika pod naslovom »K vprašanju o izpregledu zadržka zakonske vezi« z zanimivim primerom. Banska uprava v Ljubljani kot prva stopnja ni izpregledala zadržka zakonske vezi, ker ta zadržek ni izpregledljiv, ne da bi še preiskovala, ali je kaj važnih razlogov, upravno sodišče v Celju pa se je spustilo v stvar z razlogi, katerih bistveno vsebino objavlja članek, in je zavrnilo tožbo, ker ni osnovana, državni svet je potrdil zavrnilno sodbo upravnega sodišča.

Osnovno vprašanje v tej stvari je v istini vprašanje, ali je zadržek izpregledljiv. Primer, kako so presojala to vprašanje upravna in upravnosodna oblastva, pa je za naše razmere vsekako edinstven in najbrže tudi prvi primer prakse teh oblastev. Naš prispevek hoče rešiti vprašanje, ali je banska uprava prav postopala in odločila in ali sta obe upravnosodni stopnji prav razsodili. Mimogrede se bo seveda pojavilo tudi vprašanje o pristojnosti.

Vprašanje izpregledljivosti, v tem si je teorija edina, ni rešeno v pozitivnem zakonu. Smiselno bi bilo torej treba zastopati nazor, da po zakonu v načelu ni razlike med izpregledljivimi in drugimi zadržki. Vendar se tradicija izza dvornega dekreta iz leta 1819, ki je postopnik, ne pa materialni zakonik, krčevito drži nazora, da je razlika in da so zaradi tega zadržki, ki so izpregledljivi, kakor tudi zadržki, ki niso. Vsa ta tradicija je spričo pomanjkanja pozitivnega predpisa razlaga luknje v zakonu, razlaga, kaj pomeni praznina v pravnem redu.

Po znanem načelu, da se da razložiti samo to, kar je, nikakor pa tega, kar ni, zamašujejo tradicionalisti praznino s tem, da uporabljajo druge predpise, ki prav za prav o stvari ničesar ne vedo. Toda vse to delo bi lahko odpadlo, čim si osvojimo nazor, ki smo ga izpovedali zgoraj.

Ta primer nam kaže, kako tudi naše upravno oblastvo in naše upravnosodne stopnje branijo stališče pravnega aksioma, da so nekateri zadržki neizpregledljivi, med njimi zadržek zakonske vezi. Ta prisilno izvedeni aksiom jih sili radi pomanjkanja pozitivnega zakona, da uporabljajo po-

stranske predpise, ki po zelo blestečih ovinkih razgalijo to, kar je bilo prvotno aksiom, kot nelogičen zaključek. Vsled tega se mora ob koncu vendarle vselej priznati, da izpregledljivost zadržkov ni osnova, temveč posledica nekakšnih drugih pravnih premis, toda navidezna posledica.

Tako se nam pokaže prvi sklep o motivih, s katerimi branijo nazor, da so nekateri zadržki neizpregledljivi: motivi se sučejo v začaranem krogu.

»Jutro« z dne 15. maja 1932 je objavilo primer, ki bo dobro uporaben. Vse tri stopnje naših rednih sodišč so sodile o veljavnosti drugega zakona evangeličanke, bivše katolikinje, ki ga je sklenila po ločitvi prvega zakona, potem ko si je bila pridobila izpregled zadržka zakonske vezi po dunajskem županu kot deželnem oblastvu. Prvo in revizijsko sodišče (stol sedmorice) sta drugi zakon razveljavila, češ da zadržek zakonske vezi ni izpregledljiv, prizivno sodišče v Ljubljani pa je odreklo razveljavljenje drugega zakona, ker sodišče nima pravice, da odloča o veljavnosti upravnega akta, s katerim je bil izpregled podeljen. Iz »Jutra« žal ni mogoče ugotoviti razloga za to, da se naša sodišča niso vprašala, ali je akt tuje upravne oblasti upravni akt ali ne, vsekako pa je bilo v tem primeru zadnje vprašanje prvo predhodno vprašanje. Akt tujega oblastva naših sodišč ne veže, ako ne odloči tako minister pravde. Načelo zakona pa je zadelo v tem primeru samo prizivno sodišče.

Mislimo, da je gornji primer prvi, v katerem je imelo naše sodišče opravlja z dispensnim, toda avstrijskim aktom. Res škoda je, da ni imelo pred seboj upravnega akta našega upravnega oblastva. V tem primeru namreč upravno sodišče najbrž ne bi imelo več podlage za zaključke, navedene v članku. Vsekako pa kaže gornji primer, da se bavijo z vprašanjem izpregledljivosti zakonskih zadržkov — vsaj kadar ne ovira upravni akt — redna sodišča kot one oblasti, ki jim je pridržano soditi o veljavnosti zakona. Zato nas mora začuditi, da je tudi upravna oblast ob reševanju konkretne prošnje posegla po tvarini, s katero se bavijo sodišča. Prav s to tvarino je banska uprava razložila, zakaj odklanja raziskovanje važnih razlogov za podelitev izpregleda ali proti njej. Izrek o neizpregledljivosti zadržka je poudarjala še z izrekom, da se izpregledu protivi tudi § 290 k. z., in oba izreka upravne oblasti napravljata razločen dojem o prekoračenju pristojnosti. Gotovo je, da upravna oblast nikakor ni upravičena, da izreče o izpregledljivosti zadržkov katerokoli mnenje, kadar rešuje prošnjo v konkretnem primeru, prav tako pa upravna oblast ni upravičena preven-

tivno pritegniti kazenski zakonik. Ker ji daje § 83 o. d. z. prosti preudarek, banski upravi tudi ni bilo treba, da poseže po tvarini, ki je pridržana sodiščem, da izrabi domnevane razloge, ki bi jih morda imelo sodišče po sklenjenem zakonu, kar preventivno, temveč je morala postopati tako, da bi prišla do one tvarine, v kateri ji daje zakon prosti preudarek. Na podstavi § 83 o. d. z. moramo poudariti, da se mora upravna oblast v sličnih primerih baviti s stvarjo meritorno, da ne sme imeti preventivnega stališča o nedopustnosti prošnje, ako nima v lastnem področju sredstev, da odloči tudi o zadržkih reševanja. Kakor se zdi, se je upravna oblast naravnost želela otresti svoje zakonite pravice, da prosto odloča o tem, ali so od strank navedeni razlogi važni ali ne, to pa pomenja, da je banska uprava v bistveni meri nepravilno postopala. Kajti še dr. Steska je v knjigi »O javni upravi« iz leta 1925. mnenja, da vprašanje, ali je postopanje pravilno, ni stvar prostega preudarka.

Ob presoji tega primera smo torej mnenja, da upravnega oblastva ne zanima, ali smatrajo sodišča nekatere zadržke za izpregledljive ali ne, pa tudi ne, ali utegne § 290 k. z. nasprotovati podelitvi izpregleda. Upravno oblastvo zanimajo samo razlogi, na katere opirata stranki prošnjo. Tožba zoper odločbo banske uprave zaradi njenega postopanja je bila neupravičena.

Sodba upravnega sodišča prizna sicer, da je odločanje o izpregledih stvar prostega preudarka, vendar ne brani stališča, da gre za prosti preudarek stvari tedaj, kjer upravno oblastvo v stvari sami ni vezano na nobene zakonite odredbe, ker izreka, da se razteza »seveda« svobodna ocena samo toliko, kolikor je pravni predpis tako oceno prepustil upravnemu oblastvu. Samo po sebi je pa umevno, da ni tam prostega preudarka, koder je »pravni predpis prepustil nekaj ocene upravnemu oblastvu«, temveč samo tam, kjer ni prav nobenega pravnega predpisa, ki bi določal kako je treba odločiti, vsled česar po nazoru upravnega sodišča sploh načeloma ne bi bilo podlage za prosti preudarek. V takem primeru območje svobode v preudarjanju predmeta ni več prosti preudarek, marveč pritegnitev abstraktnega pravnega predpisa za dotični primer na konkretni dejanski stan dotičnega primera. Upravno oblastvo je načelno odklonilo, da obstoji stvar prostega preudarka, zaeno pa priznalo, da je stvar prostega preudarka. S tem je upravno sodišče premostilo nujno potrebo, da razveljavi odločbo banske uprave radi pomanjkljivosti postopanja. Perpleksno stališče upravnega sodišča je posledica, ker je

zamenjalo vprašanje stvari same z vprašanji postopanja. S to zamenjavo pa si je upravno sodišče odprlo pot v načeloma napačne smeri ob presoji tega primera.

Prvi dokaz napačne smeri je dotik predhodnih vprašanj. Upravno sodišče je namreč mnenja, da je banska uprava vsled tega upravičeno odklonila razmotrivanje o stanju stvari, ker je morala po lastni rešitvi predhodnih vprašanj smatrati prošnjo za nedopustno.

Da bi bila prošnja za podelitev kateregakoli izpregleda po sebi nedopustna, v § 83 o. d. z., ki določa možnost takih prošenj, nima opore. Nasprotno: po tej določbi so vse take prošnje načeloma dopustne. Edino predhodno vprašanje, katero bi si upravno oblastvo lahko stavilo, je vprašanje: ali je prošnja dopustna. Odgovor smo že povedali. Ker pa je pozitiven odgovor že v zakonu podan, tudi tega predhodnega vprašanja po pravici ni.

Upravno sodišče je sprožilo dve drugi predhodni vprašanji: a) ali je dopusten izpregled zadržka, če bi povzročil kaznivo dejanje, b) ali bi izvršitev izpregleda zakonske vezi povzročila kaznivo dejanje.

Na prvo predhodno vprašanje je odgovorilo upravno sodišče negativno, ker pravi, da pravica upravnega oblastva, izpregledati zadržke, ni tak predpis, ki bi po § 23 k. z. izključil protipravnost dejanja.

Na drugo vprašanje odgovarja upravno sodišče seveda pozitivno: drugo vprašanje je namreč sploh nepotrebno, ker je rešeno z negativno rešitvijo prvega vprašanja.

Pritegnitev obeh vprašanj v eni sapi razodeva, da se upravno sodišče zopet suče v začaranem krogu, v katerem je enkrat prvo vprašanje tisto, s katerim je odpravljeno tudi že drugo vprašanje, drugič pa je od rešitve drugega vprašanja šele odvisna rešitev prvega vprašanja. Pri tem pa upravno oblastvo na podstavi § 72 zakona o upravnem postopku (z. u. p.) ne sme rešiti v lastnem področju ne prvega, ne drugega vprašanja. Določba § 72 z. u. p. daje namreč upravnemu oblastvu pravico dotikati se tujih predhodnih vprašanj samo, kolikor mu tega ne brani kakšen pravni predpis. Pomen tega utesnjevalnega vstavka se brez napore razvidi iz predpisov, na pr. c. pr. r. (§§ 1 do 101) ali k. p., ki povedo razločno, da se upravno oblastvo ne sme nikdar baviti s stvarmi sodnega področja.

Toda tudi odgovor upravnega sodišča na prvo predhodno vprašanje je začaran krog. Tak predpis, ki naj bi izključil protipravnost dejanja, res ni pravica upravnega oblastva, izpregledati zadržek, marveč zakon, ki daje uprav-

nemu oblastvu pravico. Pravica deliti izpreglede po sebi že pojmovno ne more biti predpis, marveč posledica kakšnega predpisa. Vsled tega smo primorani vprašati, ali je § 83 o. d. z. tak predpis, ki bi izključil protipravnost zakona, sklenjenega s pomočjo izpregleda, podeljenega upravnemu oblastvu glede na § 83 o. d. z.

Sodba navaja § 290 k. z., mereč na negativni odgovor. Zato poudarjamo, da se § 290 k. z. ne glasi takole: Kdor izrabi izpregled upravnega oblastva od zakonskega zadržka zato, da se ponovno poroči, se kaznuje... Samo tako besedilo bi pa uničilo pomen izpregleda, osnovalo nezakonitost podeljevanja izpregledov. To zato, ker bi derogiralo določbo § 83 o. d. z. in s tem izključilo obstoj določbe, ki izključuje protipravnost ravnanja. Opiranje na § 290 k. z. po banski upravi in upravnem sodišču je enostavno naspotovanje pojmu izpregleda.

Opiranje na § 290 k. z. pa je tudi zato nepravilno, ker ni upoštevano točno načelo našega zakonika, po katerem veljajo določbe posebnega dela kaz. zakonika vselej samo pod pogojem, da v občnih predpisih ni ovire. Naš vodilni kriminalist Dolenc pravi o § 23 k. z., da je ob sebi umevna določba. To določbo, odnosno načelo te določbe, ki v Avstriji ni bilo točno navedeno, kakor pri nas v § 23 k. z., izpregleda tudi Ehrenzweig (Familienrecht 1917, str. 56). Kaznivega dejanja ni, koder izključujejo drugi predpisi protipravnost dejanja. To pomenja, da ima kakšno dejanje lahko vsa oznamenila kaznivega dejanja v posebnem kazenskem predpisu, pa ni kaznivo, ker ni protipravno po drugih predpisih. Dejanje mora biti torej obenem v vseh smereh tudi protipravno, da je kaznivo, kar kaže, da protipravnost in kaznivost nista istovetni. Primer: Delo rablja, ki obeša na smrt obsojenega zločinca, ustreza doslovno učinu iz § 167, odst. drugi, točka 1, k. z. (usmrtitvi po zrelem preudarku). Predpis, ki dovoljuje rablju tako usmrtitev, je tak predpis, ki izključuje protipravnost njegovega dela, ni pa tak predpis rabljeva pravica.

Z gornjimi ugotovitvami smo razdrobili obstoj obeh predhodnih vprašanj v nič. Toda ta vprašanja ne bi smela biti za upravno oblastvo celo tedaj ne, če si ogledamo stvar od druge strani: od strani interne upravne stroke. Vrhovno načelo občne uprave je po členu 65 zak. o notranji upravi: služiti razvoju in napredku duhovne in materialne kulture. Že to, v službenem prevodu zakona razprto tiskano načelo bi moralo napotiti upravno oblastvo k pomislekom, ali je pred sto leti nastala tradicija razlikovanja med zadržki

umestna še danes, ob sodobnem razvoju duhovne kulture! Če si je dovolilo domnevo, da je § 111 o. d. z. naslovljen tudi na upravno oblastvo, je moralo v njem videti kvečjemu predpis, ki statuirá zakonski zadržek. Ta zadržek bi pa bil posebni zadržek zakona med katoličani. Tako pogledan, pa se pokaže § 111 o. d. z. kot določba, ki je vprav s sodobnim razvojem duhovne kulture, ki jamči svobodo vesti, nezdržljiva, ker privzema dogmo ene konfesije iz sfere konfesionalne vesti v pravno sfero prisilno proti vsakomur, tudi proti tistemu, ki ne pripada tej konfesiji. Odločbe sodišč, ki se na »temelju § 111 o. d. z.« drže tradicije nerazvedljivosti zakona med katoličani, so res v mnogih primerih pravcata posilstva konfesionalne vesti (n. pr. odločba z dne 7. decembra 1909, zb. XII 4818, ali z dne 27. maja 1913, zb. XVI 4661). Ne zamerili pa bi upravnemu oblastvu, ako bi spričo edinstvenosti primera za naše razmere vseeno dvomilo, kakšno stališče naj načelno brani v tej stvari. Tukaj bi se smelo upravno oblastvo pozanimati za podobne primere iz preteklosti. Pri tem iskanju bi morda odkrilo tudi razpis notranjega ministrstva na Dunaju št. 16658/1907, ki pravi, da avstrijsko pravo ne pozna nobenega neizpregledljivega zadržka. Bivša vrhovna uprava je izrekla to načelo na vprašanje državnega namestništva na Nižje Avstrijskem, ki je imelo tako konkretno prošnjo in ni vedelo, kako naj se načeloma odloči. Glede na to bi našlo upravno oblastvo v tem primeru tudi pouk, naj se še samo obrne na ministrstvo notranjih poslov v Beogradu s prošnjo za načelno stališče, če bi menilo, da dotični razpis ni več veljaven. Po § 72 z. u. p. je namreč dovoljeno, da minister načelno izreče smernice za reševanje zahtevkov določne skupine in vezati na te smernice podrejena oblastva kot taka. Tega mu ne brani noben pravni predpis, ako stori to minister v svojstvu vrhovne uprave. Vse to potrjuje, da predhodnih vprašanj, ki jih je iztaknilo upravno sodišče, enostavno ni, vsaj ne za upravno oblastvo. Ker pa pridene upravno oblastvo tudi ničnost v smislu § 135 z. u. p., ki ga sme uporabiti samo nadzorno oblastvo, ne pa upravna oblast kot taka, bodi odpravljen zadevni domislek z ugotovitvijo, da § 135 z. u. p. z nobeno besedo ne trdi, da bi utegnila podelitev izpregleda po svoji izvršitvi povzročiti kaznivo dejanje.

Po ideologiji upravnega oblastva in sodišča v danem primeru dospemo igráje do zaključka, da je bila prošnja strank za podelitev izpregleda zadržka zavrnjena prav za prav zato, ker ta zadržek obstoji. Oblastvo je torej iz vzroka prošnje napravilo vzrok, da zavrne prošnjo. Tako

je bil § 83 o. d. z. povse prezrt. Bistveno pa je vprašanje postopka, ki je obtičalo na točki, kjer oblastvo še ni prispelo do stvarine, v kateri bi imelo prost preudarek: do vprašanja, ali in kakšni važni razlogi strank obstoje. Upravno sodišče je o tisti odločbi v isti razsodbi izreklo, da je odločba pravilna, ker je oblastvo upravičeno imelo prošnjo za nedopustno in je zato upravičeno zavrnilo prošnjo a limine, kakor tudi, da je upravno oblastvo ostalo v mejah svoje pristojnosti, ker izrekov, ki se tičejo sodiščem pridržanih predhodnih vprašanj, ni izustilo v »dispozitivu«, marveč pri »popisu stanja stvari«, kar naj pomeni navedbo dejanskih okolnosti!

Dokazovanje sodbe se zavozljava tembolj, čim več razlogov priteguje sodišče v obrambo osnovne napačne teze o razliki med zadržki, ki je v zakonu ni. To zavozljava razlogov pa ne vodi do ničesar drugega, kakor da sodišče na enem mestu preklicuje razloge drugega mesta. Še na straneh 19 in 20 (v Sl. Pravniku) pripisuje sodba upravnemu oblastvu pravico, da vzame »predhodno v pretres« vprašanja, ki bi jih sicer rešilo kazensko, pozneje civilno sodišče kot glavno vprašanje, in opira vse to dejansko na nerodnost, da nameravani zakon žal še ni sklenjen, pravno pa na § 72 z. u. p., na strani 21 je pa vprašanje izpregledljivosti zadržkov obenem glavni del stanja stvari, obenem pa tako tesno zvezano z glavnim vprašanjem veljavnosti zakona, da more biti za rešitev tega »glavnega dela stanja stvari« pristojno samo sodišče, ne pa upravno oblastvo, in sicer tembolj, ker nikakor ni »ne v občem drž. zakoniku, ne s posebnim zakonom odrejeno, da bi o tem vprašanju odločalo drugo, namreč upravno oblastvo«. Sodba priznava, da upravno oblastvo ni pristojno rešiti vprašanja, ali more izpregled povzročiti kaznivost, neposredno za tem pa je to vprašanje vendarle tudi za upravno oblastvo predhodno vprašanje. Ker kazensko sodišče še ni na tem, da reši to vprašanje kot »glavno vprašanje«, se »mora pač« poprijeti upravno oblastvo tega prejudicijalnega vprašanja.

Ker pa upravno oblastvo tega ni storilo v dispozitivu, marveč pri popisu stanja stvari, ni prekoračilo svoje pristojnosti. Potemtakem tudi kazensko sodišče ne prekorači svoje pristojnosti, ako samo reši vprašanje veljavnosti zakona in obsodi zakonca radi prestopka po § 290 k. z., kajti to, da je kazensko sodišče rešilo samo vprašanje veljavnosti zakona, ne bo razvidno iz tenorja sodbe, temveč iz razlogov, iz »popisa stanja stvari.«

Dasi pa bi se po sklenitvi zakona bavilo kazensko sodišče z glavnim vprašanjem »povzročljivosti kaznivosti«, se na strani 20 pojavi naenkrat civilno sodišče, ki bi odločalo o veljavnosti zakona. Vendar tudi to sodišče še nima posla, torej ga mora imeti upravno oblastvo. Mi vemo, da kazensko sodišče sploh ne bo imelo posla z vprašanjem »povzročljivosti izpregleda« ne kot glavnim ne kot predhodnim vprašanjem, temveč bo po § 4 k. p. moralo oddati vprašanje o veljavnosti zakona civilnemu sodišču. Vprašanja, s katerim se mora baviti upravno oblastvo, ker sodišče še ni na vrsti, torej pred kazenskim sodiščem sploh ne bo. Tako vidimo, da ustanavlja vprašanja, ki jih pred pristojnim forumom sploh ni, kar lepo pokaže, kam dospemo, ako se nepristojno oblastvo dotakne stvari iz preventivne skrbi, da ne bodo imele pristojne oblasti posla. Pri sličnem zavozljava vanju se mora roditi zaključek, da je vse razlogovanje pač posledica, ker se povse zmotno preudarja ta predmet, posledica preiskovanja stvari iz prejudicirane periferne perspektive, dočim bi bila situacija gladko razvozljana, če bi sprejelo upravno sodišče, odnosno že pred njim upravno oblastvo načelo iz razpisa bivšega notranjega ministrstva, da naše pravo ne pozna nobenega načeloma neizpregledljivega zadržka.

To nam potrjuje tudi docela zgrešeno razmotrivanje upravnega sodišča o tem, kar bi se baje pripetilo v primeru, da bi bila banska uprava podelila prizadeti izpregled.

Ko razmotriva sodba tak položaj, pravi najprej, da ne more priti do »sokoba« med sodnimi stopnjami in med upravno oblastjo, če se zavrne izpregled, ker ima upravna oblast pri odločanju o tem — prosti preudarek! Dobro, s tem se strinjamo vsled tega, ker na tem mestu sodba vendarle spozna, da so »dejanske okoliščine« le one razmere, ki jih navedejo stranke kot važne razloge, nikakor pa ni šteti med »stanje stvari« pravnih vprašanj. Toda sodba poudarja, da bi bil položaj pri podelitvi izpregleda drugačen kakor pri zavrnitvi izpregleda, dospe pa po daljšem razmotrivanju do zaključka, da tudi v tem primeru ne bi bilo — »sokoba«. Zaključek je povse pravilen, toda ni sklepčen z uvo-dom izvajanj, kar znači, da izvajanja niso pravilna. In res niso, kajti ko zanika sodba možnost spora, če je podeljen izpregled, je izrek pravilen iz povse drugih razlogov, kakor so pa napačni razlogi med razmotrivanjem.

Predvsem se moti sodba glede »glavnega dela stanja stvari« pred civilnim sodiščem, ki bi sodilo o veljavnosti

drugega zakona, sklenjenega s pomočjo izpregleda zadržka zakonske vezi po našem upravnem oblastvu. Vprašanje »izpregledljivosti zadržka« namreč za civilno sodišče ne bi bilo »glavni del stanja stvari«, marveč pravno in predhodno vprašanje za rešitev vprašanja veljavnosti drugega zakona. Glavni del stanja stvari bi bilo dejstvo, da je bil sklenjen drugi zakon ob nerazvedenem prvem zakonu.

Toda vprav vprašanje »izpregledljivosti zadržka« se pred civilnim sodiščem sploh ne bo smelo pojaviti, ako sta stranki sklenili drugi zakon s pomočjo u p r a v n e g a a k t a p r i s t o j n e u p r a v n e o b l a s t i. Zakaj sodiščem je neupogibno zabranjeno ceniti veljavnost upravnih aktov!! Brez te ocene pa sodišče ne more poseči v predhodno vprašanje. Zlasti drži to tam, kjer ima upravna oblast v svojem področju celo p r o s t i p r e u d a r e k. Zato bo sodišče pri pravilnem postopanju izreklo, da je pravna p o t n e d o p u s t n a. Kazensko sodišče bo ustavilo lastno postopanje, ker ne more brez civilnosodne sodbe o veljavnosti zakona soditi, ali je podan prestop ek po § 290. k. z. Kako bo pri takem razvoju stvari minister notranjih poslov, ki bi mu bil predložen izpregledni spis banske uprave kot nadzorstvenemu oblastvu, mogel »meniti«, da utegne izvršitev izpregleda povzročiti kaznivo dejanje, prepuščamo mirno prostemu preudarku čitatelja.

Ker morajo torej sodišča odkloniti presojo, ali je upravni akt veljaven, bi podelitev izpregleda v resnici ne sprožila spora o pristojnosti med sodišči in upravno oblastjo. To pa je povse drugačen razlog za nemožnost spora, kakor stališče, da ne pride do spora zaradi odločitve o prehodnih vprašanjih pri »popisu stanja stvari«, odnosno zaradi pravice nadzorstvenega oblastva razveljaviti podelilni akt upravnega oblastva. To, da upravni akt ne more povzročiti spora s sodišči, je bilo vendar pravni temelj prošnje za podelitev izpregleda. Ta nesposobnost upravnega akta je dokaz tudi za nesposobnost, povzročiti z izvršitvijo kaznivo dejanje. Pa je še en dokaz. Denimo, da ima naš minister notranjih poslov, na primer pod vplivom škofovske konference, morda zakon, sklenjen med strankami s pomočjo izpregleda, za kaznivo dejanje. Ker misli to, in »meni«, da po § 135. z. u. p. ni samo upravičen »meniti«, da utegne izvršitev izpregleda povzročiti kaznivo dejanje, čeprav ne izhaja iz upravnega akta ali drugih virov, da sta si stranki pridobili izpregled s kaznivimi sredstvi, temveč »meniti« tudi to, da je že sklenjeni drugi zakon kaznivo dejanje, bo ne glede na tekoče sodno postopanje razve-

ljavil v izvrševanju nadzorstvene pravice pravnomočni upravni akt. Civilno sodišče ne bo smelo oceniti veljavnosti ministrove odredbe, bo imelo odprto pot do predhodnega vprašanja izpregledljivosti zadržka in bo — če bo obstalo pri tradiciji — razveljavilo brez pomislekov drugi zakon. Toda kazensko sodišče kljub temu ne bo moglo obsoditi stranke zaradi prestopka po § 290. k. z., kajti ob sklenitvi drugega zakona je bil upravni akt veljaven in pravnomočen (§ 19. k. z.). Dokler pa pristojno kazensko sodišče ne izreče krivde, nihče ni upravičen meniti, da obstoji kaznivo dejanje, temveč samo sumiti, dokler ne izreče sodišče sodbe. Iz tega razvidimo, da izvršitev ne bi mogla povzročiti kaznivega dejanja niti tedaj, ako bi minister kot nadzorstvena oblast razveljavil podelilni akt. Zato smemo tudi upravičeno trditi, da minister v nobenem času ne bi »menil«, da utegne izvršitev izpregleda povzročiti kaznivo dejanje. Jasno je, da misli § 135. z. u. p. na primere, kjer se izdajajo upravni akti pod nezakonitim vplivom (n. pr. s podkupovanjem itd.)

Toda vzemimo še to, da bi sodišče — po avstrijskih zgledih, ki radi vlečejo — vendarle prezrlo, da ima opravka z oviro, ki ne dopušča pravne poti, in izreklo, da je drugi zakon neveljaven. Tedaj bosta morali stranki pač skrbeti za to, da se bo po odredbi ministra pravde v smislu § 40. c. p. p. uvedlo pri revizijskem sodišču ničnostno postopanje, ki bo dognalo, da je pravna pot nedopustna, in razveljavilo vse sodno postopanje, eventualno tudi lastno sodbo. Ako v sosedni Avstriji ob dispENZNIH praviDAH ne pride do takega razveljavljenja, ni to posledica zakonitega reda, marveč strankarske strukture! Dunajski župan je socijalni demokrat, minister pravde pa krščanski socijalec in enostavno noče odrediti tega, kar mu nalaga § 42. s. p. Bodi dovolj dokazov o nepravilnosti postopanja banske uprave in o še manjši pravilnosti sodbe upravnega sodišča. Dodali bi samo še vprašanje pristojnosti upravnega sodišča za razsojo o tožbi zoper prvostopno odločbo banske uprave. Sodba priteguje v pretežnem obsegu zakon o občnem upravnem postopku z dne 9. novembra 1930, ki je v veljavi šele od 9. februarja 1931. Po § 114. z. u. p. je pristojnost upravnega sodišča izključena. Tako je upravno sodišče izreklo v nam znanem drugem primeru A 112/32. Spričo tega nastane seveda vprašanje, ali je upravno sodišče dosledno tem bolj, ker upravno sodišče nikakor ni bilo vezano — člen 20. zak. o drž. svetu — na morebitno, le napram upravni oblasti izrečeno mnenje državnega sveta, da je odločba bana končna po § 6. zak. o razdelitvi kraljevine, kajti ta § 6. je v tem

obsegu veljal samo deset dni, ker ga je razveljavil § 14. zakona o spremembi zakona o notranji upravi, ki je upostavil veljavnost člena 76. zak. o notranji upravi. Šele, ako bi državni svet o sodbi upravnega sodišča, s katero bi upravno sodišče zavrnilo tožbo a limine zaradi nepristojnosti, izrekel razveljavljenje, bi se moralo upravno sodišče imeti za pristojno. Toda iz članka vidimo nasprotno: upravno sodišče se je štel za pristojno, državni svet pa je to potrdil.

Primer izpregleda zadržka zakonske vezi so torej naša oblastva doslej napačno reševala in v Slov. Pravniku objavljena sodba upravnega sodišča v Celju kljub potrditvi po državnem svetu »iz razlogov prve sodbe« ne more biti smernica za bodoče primere.

Avtonomna uprava Beneške Slovenije.

Dr. Henrik Tuma.

V Julijskih Predalpah med Tilmentom in Sočo je naseljeno od pamtiveka slovensko ljudstvo poljedelskih vasi. Le na južnih obronkih in proti furlanski nižini je sadna, vinogradna kultura, v višjih legah pa je glavni vir dohodkov živinoreja. Prebivalstvo Predalp je bilo ločeno po visokih Alpah brez vsakega stika na sever in vzhod, nakazano proti jugu in zahodu na furlansko nižino. Dokler novodobna Italija l. 1866. ni zasedla teh krajev, tudi stik s furlanskimi sosedi ni bil posebno živahen. Jezik benečanskih Slovencev je vsled tega dobro ohranjen, tisočletna kulturna in gospodarska zveza z videmsko deželo pa je označena z italijanskimi besedami, ki so se zarile v govorico.

Kakor Slovenci sploh, tudi beneški Slovenci nimajo še pisane lastne zgodovine. Kakor so zgodovinski viri na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem večinoma nemški urbarji in nemški kronisti, tako so za Beneško Slovenijo ohranjeni viri, ki imajo kot predmet zgodovino Rimljanov, Bizancev, Gotov, Longobardov, Frankov in Germanov. Glavni vir zgodovine Beneške Slovenije pa je kronika Pavla Diakona o Longobardih. Važna je njegova zgodovina za Slovence sploh. Longobardi so živeli v sosesčini Slovencev in med njimi, vsled tega je tudi njih zgodovina prevažna za prvo slovensko sploh.

Iz zgodovine Pavla Diakona v zvezi z ostalimi kronikami in ohranjenimi dokumenti o furlanskih in benečanskih obči-